

РЕЙТИНГ ТА ГРАДІЄНТ ЕФЕКТИВНОСТІ
ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДDOI: <https://doi.org/10.32620/cher.2024.2.02>

Постановка проблеми. Ревіталізація та функціонування територіальних громад в умовах війни вимагає від науковців та фахівців особливої уваги через відсутність необхідного методичного забезпечення та повних статистичних даних, що обумовлює пошук нових підходів та способів. *Метою статті* є визначення рейтингу та градієнту ефективності функціонування територіальних громад Луганської і Донецької областей в умовах війни. *Методи, використані в дослідженні:* компаративного аналізу, градієнту, деталізації та узагальнення, рейтингування та групування тощо. *Гіпотезою дослідження* стало припущення, що оцінка функціонування територіальних громад доцільно проводити за допомогою їх рейтингування та обрахунку градієнту ефективності. *Виклад основного матеріалу:* зважаючи на строкатість умов життєдіяльності територіальних громад Луганської та Донецької областей, ефективне управління їх повсякденним функціонуванням, розвитком чи відновленням потребує врахування особливостей кожної громади, які було зведено у три блоки: територіально-безпековий; оперативний і пріоритето-орієнтовний блок особливостей. В статті побудовано рейтинг ефективності функціонування територіальних громад в динаміці за 2022-2023 рр. для територіальних громад Луганської області та Донецької області зі структуризацією за просторово-безпековим типом. На основі отриманих даних побудовано градієнт ефективності для тимчасово окупованих територіальних громад, градієнт ефективності функціонування територій відновлення та знелюднілих громад Луганської і Донецької областей за 2022-2023 рр. *Оригінальність та практична значущість дослідження* полягає у комплексному застосуванні рейтингів та градієнту ефективності функціонування територіальних громад Луганської і Донецької областей за 2022-2023 рр., тобто у час війни. *Висновки.* Квантифікація розрахованих в динаміці результатів загального рейтингу дозволила визначити певну високоефективні, ефективні, малоефективні чи неефективні громади, сформувавши градієнт ефективності. У свою чергу, його додатковий аналіз з врахуванням типу території (території відновлення, знелюднілі громади та тимчасово окуповані території) став підґрунтям до визначення основних тригерів зміни соціально-економічної ефективності. *Подальші дослідження* - виявлені тригерні точки (показники громад) дозволять сформулювати масив обґрунтованих рекомендацій чи пропозицій щодо підвищення соціально-економічної ефективності функціонування громад Луганської та Донецької областей у воєнний та повоєнний час за кожним типом територій, що і стане об'єктом подальших досліджень.

Ключові слова:

рейтинг, градієнт, оцінка, ефективність, територіальні громади, війна.

¹ Гречана Світлана Іванівна, канд. екон. наук, доцент, старший наук. співробітник, Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України», м. Київ, Україна.
Hrechana Svitlana, Ph.D. of economic sciences, Associate Professor, Senior Researcher, State Organization V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4669-3258>e-mail: svigrech@gmail.com

² Серєбряк Ксенія Ігорівна, д-р екон. наук, професор, професор кафедри економіки та підприємництва, Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля, м. Київ, Україна.

Sieriebriak Ksenia, Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Enterprise economy Department, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Kyiv, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7025-2399>e-mail: sieriebriak@ukr.net

³ Ляшенко Павло Андрійович, канд. екон. наук., науковий співробітник, Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України», м. Київ, Україна.

Liashenko Pavlo, Ph.D. of Economic sciences, Researcher State Organization V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6455-6831>e-mail: paaaaaaaul13@gmail.com

RATING AND PERFORMANCE GRADIENT FUNCTIONING OF TERRITORIAL COMMUNITIES

Statement of the problem. The revitalization and functioning of territorial communities in wartime requires special attention from scientists and specialists due to the postponement of the necessary methodological support and complete statistical data, which leads to the search for new approaches and methods. *The aim of the article* is to determine the rating and gradient of efficiency of functioning of territorial communities of Luhansk and Donetsk regions in the conditions of war. *Methods used in the study:* comparative analysis, gradient, detailing and generalization, rating and grouping, etc. *The hypothesis of the study* was the assumption that it is expedient to assess the functioning of territorial communities by means of their rating and calculation of the efficiency gradient. *Presentation of the main material:* Given the diversity of living conditions of the territorial communities of Luhansk and Donetsk regions, effective management of their daily functioning, development or recovery requires taking into account the characteristics of each community, which were consolidated into three blocks: territorial and security; operational and priority-oriented block of features. The article builds a rating efficiency of the functioning of territorial communities in the dynamics for 2022-2023. for territorial communities of Luhansk Oblast and Donetsk Oblast with structuring according to the spatial and security type. Based on the data obtained, an efficiency gradient for the temporarily occupied territorial communities, a gradient of the efficiency of the functioning of recovery territories and depopulated communities of Luhansk and Donetsk regions for 2022-2023 were built. *The originality and practical significance of the study* lies in the comprehensive application of ratings and the gradient of efficiency of the functioning of territorial communities of Luhansk and Donetsk regions for 2022-2023, that is, during the war. *Conclusions.* Quantification of the results of the overall rating calculated in dynamics made it possible to identify certain highly efficient, effective, ineffective or inefficient communities, forming a gradient of efficiency. In turn, its additional analysis, taking into account the type of territory (recovery areas, depopulated communities and temporarily occupied territories), became the basis for determining the main triggers for changes in socio-economic efficiency. *Further research* - the identified trigger points (community indicators) will allow to form an array of substantiated recommendations or proposals to improve the socio-economic efficiency of the functioning of communities in Luhansk and Donetsk regions in wartime and post-war times for each type of territory, which will be the object of further research.

Keywords:

rating, gradient, assessment, efficiency, territorial communities, war.

Постановка проблеми. Протягом двох років активних бойових дій влада України та громадськість здобули нові здібності до витримки, відбиваючи атаки противника зі зброєю, утримуючи економічний та інформаційний фронти, та забезпечуючи майже незмінну повсякденну активність територіальних громад у складних умовах війни. Збереження цієї стійкості на фоні загроз безпеки та кризових ситуацій має здатися легким завданням, але для територій, що найбільше постраждали від агресії Росії, відновлення стає надзвичайно складним завданням, оскільки потрібно зосередитися не лише на відновленні економіки, а й на забезпеченні її сталого функціонування.

У 2023 році Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України, яке відповідає за відновлення, нарешті розпочало активну діяльність у створенні фундаменту для якісної нової регіональної політики, спрямованої на подолання викликів війни та готовність до євроінтеграції. Серед

ключових ініціатив було оновлення Державної стратегії регіонального розвитку до 2027 року, затвердження Дорожньої карти децентралізації до 2027 року, розробка методичних рекомендацій щодо пріоритизації проєктів відновлення, створення Фонду ліквідації наслідків збройної агресії та інші. Паралельно з цими процесами з великою увагою до них залучено наукову та експертну спільноту для розробки нормативних та методичних матеріалів щодо відновлення та повоєнного періоду. У цьому зв'язку набувають актуальності процеси аналізу та оцінювання ревіталізації громад та ефективності їх функціонування у час війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою аналізу та оцінки ефективності функціонування територіальних громад, зокрема Донецької та Луганської області в умовах війни, займається багато фахівців та аналітичних компаній. Значущі напрацювання у цьому напрямку зробили також представники сучасної української ака-

демічної науки (ДУ «Інститут економіко-правових досліджень і В.К. Мамотова НАН України») та вищої школи (Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, Державного університету «Житомирська політехніка»). В роботах Ахромкіна Є. Бузько І., Галгаша Р., Заблудської І., Калінеску Т., Рогозян Ю., Сторонянської І., Устименка В., Хандій О., Шкільняк М., Мельник А., Монастирського Г., Васиної А., Іванова О., Дудкіна О. та інших представлено методичні та аналітичні напрацювання щодо оцінювання результативності та ефективності ревіталізації територіальних громад у час війни [1]. Особливу увагу заслуговує методичний інструментарій, який був розроблений співробітниками Луганської філії ДУ «Інститут економіко-правових досліджень ім. В.К. Мамотова НАН України» [2]. Однак рейтинг та обрахунки градієнту ефективності функціонування територіальних громад, зокрема Луганської і Донецької областей, в умовах війни у комплексі не аналізувались.

Тому **метою статті** є визначення рейтингу та градієнту ефективності функціонування територіальних громад Луганської і Донецької областей в умовах війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під ефективним функціонуванням територіальної громади слід розуміти такі процеси життєдіяльності, розвитку чи ревіталізації, що забезпечують відновлення та покращення життя за найнижчих витрат. Його результатом є максимізація сукупного добробуту мешканців за рахунок найкращого задоволення соціально-економічних потреб та безпекових гарантій, що ґрунтуються на адекватній реакції керівництва громади на зовнішні виклики, партисипаторному прийнятті стратегічних рішення, прозорих витрат коштів за узгодженими пріоритетами в межах затверджених планів, програм та проєктів.

Основу для розробки нових дієвих механізмів реагування на виклики, пов'язані з війною, було закладено у 2021 р. прийняттям Стратегії економічного розвитку Донецької та Луганської областей [3]. Її не було реалізовано з об'єктивних причин (почалось повномасштабне вторгнення) та сам документ має прецедентний характер. А візія Стратегії прямо вказує на необхідність запровадження ефективного управління життєдіяльністю територіальних громад регіону, передбачаючи застосування для цього спеціальних інструментів економічного, правового та ор-

ганізаційного характеру, що є адекватними ефективними відповідями на виклики та визначаються шляхом відповідного економічного обґрунтування.

В умовах сьогодення ці положення набувають ще більшої актуальності, Крім того, зважаючи на строкатість умов життєдіяльності територіальних громад Луганської та Донецької областей, ефективно управління їх повсякденним функціонуванням, розвитком чи відновленням потребує врахування особливостей кожної громади. Ці особливості згруповано у блоки:

1) територіально-безпековий блок особливостей – визначає передумови функціонування громад за їх віддаленістю від лінії фронту та силою впливу на життєдіяльність бойових дій: території відновлення, знелюднілі громади (розташовані в зоні активних бойових дій чи постійно обстрілюваній сірій зоні), тимчасово окуповані (після 24.02.2022 р.). Кожен територіально-безпековий тип має різні вхідні безпекові рамки існування, які впливають на спроможність громад, визначаючи різні джерела фінансування життєдіяльності;

2) оперативний блок особливостей – визначає умови забезпечення ефективності функціонування громад за часом, що потрібен місцевій владі для оцінки ситуації та прийняття рішення. Сендайська рамкова програма зменшення лих передбачає різний резерв часу для вирішення оперативних питань у мирний та воєнний часи [4, с. 9]. Враховуючи, що влада громад другого та третього територіально-безпекових типів зазвичай є релокованою, час для оцінки кризових ситуацій збільшується. Тобто громади, що належать до територій відновлення, мають більші шанси швидкого прийняття вірних рішень, що напряму впливає на ефективність їх функціонування та ревіталізації;

3) пріоритето-орієнтовний блок особливостей – визначає пріоритизацію тих чи інших викликів в залежності від територіально-безпекового типу територій. В цьому контексті можна орієнтуватись їх уніфікований перелік для будь-якої громади України під час війни, складений експертами Київської школи економіки: збереження ефективності системи органів та спроможності до повноцінного функціонування, їх інституційна стійкість; захист об'єктів критичної інфраструктури: забезпечення постачання продовольства, водопостачання,

енергопостачання, постачання теплової енергії, стійке функціонування транспортних систем, кібербезпеки, захищеність та безперебійне функціонування інформаційних та комунікаційних послуг, забезпечення оборони та правопорядку, здатність системи охорони здоров'я функціонувати в умовах посилених навантажень; забезпечення системи цивільного захисту в умовах загрози чи виникнення надзвичайних ситуацій; спроможність провести евакуацію населення та ефективно реагувати на неконтрольоване масове переміщення людей у громаду; необхідність забезпечити інформування населення та реагування на ІПСО та дезінформацію; збереження фінансово-економічної стійкості, зокрема, безперервність основних бізнес-процесів [5, с. 6].

При цьому методичний контент оцінювання є фрагментарним через відсутність необхідної статистики. Унормовані принципи проведення моніторингу та оцінки зводять їх до фіксації будь-яких результатів, відволікаючи увагу від контролю ефективності використання бюджетних коштів. Тільки наприкінці 2023 р. нарешті з'явилося хоча б визнання обов'язковості цієї умови, що знайшло відображення в Проєкті архітектури планувальних документів [6] в межах трансформації Державної регіональної політики [7].

Для побудови рейтингу територіальних громад двох визначених східних областей України та здійснення оцінювання соціально-економічної ефективності їх функціонування починаємо з етапу формування масиву аналітичних даних.

Джерелами інформації є офіційні веб-портали даних про виконання місцевих бюджетів. В розрізі показників використані наступні джерела: для збору даних щодо індексу податкоспроможності - [8]; для показників всього доходів загального фонду на 1 мешканця, питома вага місцевих податків в загальних доходах, фіскальна віддача території, дотаційність бюджету, всього видатки загального фонду на 1 мешканця, частка видатків за рахунок трансфертів з державного бюджету - [9]; наповнення даними колонок за питомою вагою плати за землю в загальних доходах, видатків на утримання апарату управління в загальних видатках, заробітної плати в загальних видатках, капітальних видатків в загальних видатках відбувалось на основі розрахунків показників за інформацією, представленою у [10–11].

За сформованим масивом даних програмними засобами Microsoft Excel (функція RANK.EQ) розраховано рейтинг громад за кожний рік (2022 і 2023). Алгоритм його розрахунку загальноприйнятій - за кожною групою показників найвище рейтингове число 1 присвоюється тій громаді, у якій цей показник найвищий. Виключення становлять дотаційність бюджету, питома вага видатків на утримання апарату управління в загальних видатках та частка видатків за рахунок трансфертів з державного бюджету, за якими найкращим є найнижче значення. Сумарне значення оцінок за кожною громадою дає її загальний рейтинг.

Поєднання рейтингів за різні роки в одній таблиці дозволяє порівнювати результати ефективності функціонування територіальних громад одночасно за кожним показником та в цілому. Однак, дані таблиці не відображають порядок спадання чи зростання їх загального рейтингу. Таку задачу виконує градієнт ефективності, який надає узагальнене порівняльне розуміння стану функціонування територій на основі квантифікації рейтингових балів в рівні ефективності їх функціонування – високо ефективні, ефективні, мало ефективні та неефективні, повільний перехід між якими визначено зміною кольору.

Відмінності елементів градієнту є доволі розмитими, тому критерії для групування обрані за арифметичним поділом: перші й останні чотири чи п'ять громад (середня кількість громад в групі визначається в залежності від кількості аналізованих громад звичайним арифметичним поділом) віднесені до високо ефективних та неефективних, а ті що залишилися, розподілені порівну між іншими двома групами.

Грунтуючись на цих тезах побудовано рейтинг ефективності функціонування територіальних громад в динаміці за 2022-2023 рр., який представлено в таблицях 1 і 2 для територіальних громад Луганської області та Донецької області зі структуризацією за просторово-безпековим типом. Громади розташовані в алфавітному порядку. Множинна повторюваність оцінок в межах однієї колонки (через однакові значення показників громад, особливо похідних) залишена без змін через нераціональність побудови додаткових алгоритмів розподілу, тим більше акцентом аналізу динамічних оцінок є позитивні чи негативні вектори змін.

Таблиця 1 – Рейтинг ефективності функціонування територіальних громад Луганської області

Територіальні громади	РЕЙТИНГ ЗА ПОКАЗНИКАМИ НА 01.01.2023 01.01.2024												
	Індекс податкоспромож-ності	Всього доходів загального фонду на 1 мешканця	Питома вага місцевих податків в загальних доходах	Питома вага плати за землю в загальних доходах	Фіскальна віддача території	Дотацій-ність бюджету	Всього видатки загального фонду на 1 мешканця	Питома вага видатків на утри-мання апарату упр. в заг. видатках	Питома вага заробітної плати в загальних видатках	Питома вага капітальних видаткін в загальних видатках	Частка видатків за рахунок тран-сфертів з державного бюджету	ЗАГАЛЬНИЙ РЕЙТИНГ 2022-2023	
Біловодська	25 15	17 18	14 16	19 23	19 18	26 16	6 20	7 6	21 19	10 5	25 8	22 16	
Білокуракинська	11 11	9 10	5 6	8 7	14 13	12 10	10 6	8 10	8 11	17 15	10 14	4 7	
Білолуцька	19 20	22 22	8 19	11 21	21 20	19 22	13 8	20 8	5 5	22 19	12 13	18 20	
Гірська	26 8	16 5	23 25	16 15	4 4	11 5	15 16	15 24	10 10	1 8	4 4	14 10	
Коломийчеська	6 24	21 17	1 12	1 5	25 23	9 18	8 14	19 15	12 14	23 18	14 12	13 19	
Красноріченська	21 24	18 19	13 9	15 13	15 17	18 20	16 17	17 4	4 3	20 19	18 18	2 15	
Кремінська	15 6	3 2	24 23	24 22	5 5	12 4	1 3	6 9	17 18	12 4	5 2	9 5	
Лисичанська	13 1	2 4	26 22	26 16	1 3	4 1	12 1	2 1	24 26	5 2	2 6	7 1	
Лозно-Олександрівська	4 13	11 14	2 2	4 4	23 22	6 14	17 7	25 18	22 6	14 7	8 19	11 11	
Марківська	23 5	8 9	16 14	23 26	13 15	21 9	14 10	18 23	7 20	7 16	23 15	19 14	
Міловська	24 15	19 24	19 10	20 17	18 24	24 23	24 24	22 16	15 23	9 19	26 23	26 24	
Нижньодуванська	7 13	14 16	12 24	17 25	22 21	8 14	5 13	21 22	9 2	21 19	7 16	15 22	
Нижньотеплівська	16 22	25 25	10 17	13 19	24 25	20 25	25 21	26 26	1 1	25 9	21 25	24 25	
Новоайдарська	14 10	10 5	18 18	14 9	12 16	16 13	21 19	9 20	14 15	26 10	19 21	19 17	
Новопсковська	11 18	15 12	7 1	5 3	11 10	14 12	11 12	5 5	3 4	18 6	15 11	6 4	
Попаснянська	3 6	6 6	11 13	3 6	6 6	3 8	4 11	12 12	13 21	19 12	3 7	1 6	
Рубіжанська	5 9	7 1	21 26	18 20	3 1	4 3	9 23	3 14	26 22	4 9	6 3	3 12	
Сватівська	8 4	5 8	17 5	9 1	8 8	7 7	18 15	4 3	23 8	6 19	12 5	7 1	
Северодонецька	1 2	1 3	25 20	25 24	2 2	1 1	3 2	1 2	25 25	2 3	1 1	2 3	
Станично-Луганська	18 21	24 23	20 4	21 18	10 11	23 24	26 26	23 7	19 24	3 1	24 26	25 22	
Старобільська	9 3	4 7	22 15	22 11	7 7	10 6	19 4	10 13	11 16	15 14	9 7	12 7	
Троїцька	2 12	12 20	6 7	10 8	16 19	1 18	22 18	14 11	16 17	24 7	11 24	10 18	
Чмирівська	21 22	23 3	9 11	12 10	20 12	22 6	7 9	16 21	6 7	13 13	20 9	17 13	
Широківська	20 26	26 26	3 21	7 12	26 26	24 26	23 22	24 25	20 13	8 19	22 22	23 26	
Шульгинська	17 15	13 11	4 3	2 2	17 14	16 11	2 5	13 17	2 9	11 19	16 10	5 9	
Щастинська	10 19	20 21	15 8	6 14	9 9	14 21	20 25	11 19	18 12	16 11	17 20	16 21	

Джерело: розроблено авторами

Рейтинг ефективності функціонування територіальних громад демонструє нестабільні тренди змін, в т. ч. за окремими показниками. Однак більш детальні висновки можна зробити, проаналізувавши градієнт ефективності, побудований за даними рейтингу, який представлено на рис. 1 для тимчасово окупованих територіальних громад Луганської та Донецької областей. Для тимчасово окупованих територіальних гро-

мад доволі складно використовувати поняття ефективного функціонування у повному його сенсі. З іншого боку Уряд чітко зазначив, що у разі можливості, посадові особи та працівники місцевого самоврядування, комунальних підприємств, установ та організацій мають виконувати усі дії, направлені на забезпечення життєдіяльності громади, якщо це безпечно для життя працівників [12].

Таблиця 2 – Рейтинг ефективності функціонування територіальних громад Донецької області

Територіальні громади	РЕЙТИНГ ЗА ПОКАЗНИКАМИ НА 01.01.2023 01.01.2024											
	Індекс податкоспроможності	Всього доходів загального фонду на 1 мешканця	Питома вага місце-вих подат-ків в загальних доходах	Питома вага плати за земле в загальних доходах	Фіскальна віддача території	Дотаційність бюджету	Всього видатки загального фонду на 1 мешканця	Питома вага видатків на утримання апарату упр. в заг. видатках	Питома вага заробітної плати в загальних видатках	Питома вага капітальних видатків в загальних видатках	Частка видатків за рахунок трансфертів з державного бюджету	ЗАГАЛЬНИЙ РЕЙТИНГ 2022 2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ТЕРИТОРІЇ ВІДНОВЛЕННЯ												
Андріївська	3 5	3 3	1 1	1 1	13 13	5 1	2 2	21 18	7 13	18 2	2 4	2 2
Білозерська	14 18	21 19	20 17	19 18	10 10	19 20	21 18	7 11	2 9	20 21	19 21	22 22
Гродівська	19 6	8 10	18 11	20 12	15 16	14 1	8 0	11 8	16 5	16 15	13 7	18 7
Добропільська	7 10	10 15	12 10	11 7	9 9	5 1	9 14	2 16	11 4	1 3	8 10	4 6
Дружківська	12 11	15 20	14 9	14 9	8 11	13 12	22 22	8 15	15 9	11 10	16 14	16 13
Комарська	21 21	11 9	9 15	15 19	18 18	17 17	20 13	20 20	1 8	7 9	21 14	19 19
Костянтинівська	17 17	18 7	10 21	6 20	11 7	20 14	19 19	9 5	9 16	13 8	17 13	17 16
Краматорська	6 8	9 12	16 12	16 15	4 4	5 1	14 20	1 1	21 20	5 4	6 5	7 8
Криворізька	11 16	12 13	4 4	5 6	19 19	11 15	7 7	17 21	4 3	10 22	11 16	9 13
Курахівська	15 9	5 4	13 16	7 10	6 5	12 1	5 4	6 2	20 21	4 5	6 2	6 3
Миколаївська	4 14	19 18	15 13	18 17	14 5	3 18	18 17	16 13	5 12	21 20	9 22	14 21
Мирноградська	9 3	4 8	21 20	21 21	1 1	9 1	15 21	5 6	14 11	3 7	10 12	10 10
Новогродівська	9 1	2 2	22 22	22 22	3 3	9 1	6 3	14 3	17 22	2 6	2 2	8 4
Новодонецька	5 14	17 17	8 7	8 5	17 17	3 16	16 9	15 14	6 7	19 19	12 19	11 15
Олександрівська	16 20	16 16	2 3	3 3	20 20	16 19	1 12	13 17	10 10	6 18	18 17	12 17
Покровська	2 4	7 6	19 18	17 16	5 6	1 1	4 5	4 9	22 17	14 14	2 6	5 8
Святогірська	22 18	20 21	7 8	10 11	21 22	22 21	10 15	22 22	1 1	9 13	20 19	21 20
Селидівська	18 13	14 11	17 19	13 13	7 8	17 13	12 8	10 10	13 15	8 17	13 9	14 12
Слов'янська	13 12	13 14	11 14	12 14	2 2	14 11	17 16	3 4	19 19	15 1	15 8	13 11
Удачненська	1 7	6 5	6 5	4 4	16 14	1 1	3 6	19 19	12 6	17 16	5 10	3 5
Черкаська	20 21	22 22	5 6	9 8	22 21	21 22	13 11	12 16	3 2	21 12	22 18	20 18
Шахівська	8 2	1 1	3 2	2 2	12 12	5 1	1 1	18 12	18 18	1 1	1 1	1 1
ЗНЕЛЮДНІЛІ ГРОМАДИ												
Авдіївська	2 3	4 5	5 3	2 1	1 1	2 3	5 5	7 6	4 3	3 7	1 7	4 4
Званівська	5 5	5 7	1 2	3 4	7 7	5 6	2 2	5 7	2 2	5 3	4 6	5 6
Іллінівська	1 1	1 1	7 4	7 5	3 3	1 1	1 1	6 4	7 4	2 5	2 1	1 1
Лиманська	3 2	3 2	6 6	6 6	4 4	2 2	3 3	1 1	3 7	1 2	6 4	3 2
Мар'їнська	6 6	6 6	4 1	4 3	5 6	6 7	6 6	4 2	1 1	4 6	7 5	6 5
Сіверська	7 7	7 4	3 5	5 7	6 5	7 5	7 7	3 5	5 6	7 1	5 3	7 7
Часовоярська	4 4	2 3	2 7	1 2	2 2	4 4	4 4	2 3	6 5	6 4	3 2	2 3
ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНІ ГРОМАДИ												
Бахмутська	3 1	1 1	14 16	8 10	3 2	3 1	2 3	3 4	16 13	2 2	1 2	1 1
Велико-новосілівська	10 8	8 3	10 9	16 8	10 7	8 8	1 1	10 7	9 9	11 7	7 3	9 2
Волноваська	8 6	5 6	5 4	2 1	5 5	7 6	7 12	6 11	6 4	6 4	9 11	3 2

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Вугледарська	4 7	7 9	13 10	13 14	7 8	3 9	4 5	5 5	4 7	7 10	4 12	5 8
Кальчицька	13 15	14 17	2	4 2	15 17	13 16	17 17	8 1	8 17	13 13	17 17	13 15
Мангушська	12 9	10 2	6 17	7 16	9 4	12 6	11 11	11 9	7 10	10 3	13 9	10 8
Маріупольська	1 4	3 4	15 15	14 12	1 1	1 1	8 10	1 2	17 16	5 12	2 13	4 6
Мирненська	15 17	17 16	1 2	1 4	17 15	17 16	16 16	17 17	1 6	14 13	16 1	15 14
Нікольська	9 10	9 12	9 6	12 9	12 14	11 13	15 7	7 3	12 15	15 1	15 7	14 11
Ольгинська	6 10	11 11	11 5	9 6	8 11	10 12	12 13	12 10	5 3	15 9	11 15	11 13
Очеретинська	16 13	13 8	7 8	10 13	13 9	14 10	5 2	15 8	10 11	1 6	8 4	12 7
Сартанська	17 14	15 13	8 13	5 17	11 12	16 14	14 9	16 13	14 14	9 8	12 8	17 16
Світлодарська	5 3	6 14	16 7	15 7	4 10	5 1	10 15	13 15	1 5	3 13	5 6	6 8
Соледарська	2 5	4 5	12 11	6 5	6 6	2 5	3 6	9 12	13 8	4 11	3 10	2 5
Старомлинівська	14 16	16 15	4 12	11 15	16 16	15 15	13 14	14 14	2 2	15 13	14 16	16 17
Торецька	11 2	2 7	17 14	17 11	2 3	6 1	6 4	4 6	15 12	8 5	5 5	6 2
Хлібодарівська	6 12	12 10	3 3	3 3	14 13	8 11	9 8	16 16	3 1	12 13	10 14	8 12

Джерело: розроблено авторами

2022 рік	2023 рік	2022 рік	2023 рік
Попаснянська	1 1	Лисичанська	Бахмутська
Северодонецька	2 1	Сватівська	Соледарська
Рубіжанська	3 3	Северодонецька	Волноваська
Білокуракинська	4 4	Новопсковська	Маріупольська
Шульгинська	5 5	Кремінська	Вугледарська
Новопсковська	6 6	Попаснянська	Світлодарська
Лисичанська	7 7	Білокуракинська	Торецька
Сватівська	7 7	Старобільська	Хлібодарівська
Кремінська	9 9	Шульгинська	Великоновосілівська
Троїцька	10 10	Гірська	Мангушська
Лозно-Олександрівська	11 11	Лозно-Олександрівська	Ольгинська
Старобільська	12 12	Рубіжанська	Очеретинська
Коломийчеська	13 13	Чмирівська	Кальчицька
Гірська	14 14	Марківська	Нікольська
Нижньодуванська	15 15	Красноріченська	Мирненська
Щастинська	16 16	Біловодська	Старомлинівська
Чмирівська	17 17	Новоайдарська	Сартанська
Білолуцька	18 18	Троїцька	
Марківська	18 19	Коломийчеська	
Новоайдарська	20 20	Білолуцька	
Красноріченська	21 21	Щастинська	
Біловодська	22 22	Нижньодуванська	
Широківська	22 22	Станично-Луганська	
Нижньотеплівська	24 24	Міловська	
Станично-Луганська	25 25	Нижньотеплівська	
Міловська	26 26	Широківська	

■ – високо ефективні ■ – ефективні ■ – мало ефективні ■ – неефективні

Рисунок 1 – Градієнт ефективності функціонування тимчасово окупованих територіальних громад за 2022-2023 рр.

Джерело: розроблено авторами

З цією метою більшість керівництва тимчасово окупованих громад виїхала за їх межі, так само, як і значна кількість місцевих жителів. Управління такими громадами, як і надання значної кількості соціальних послуг здійснюється дистанційно. Відповідно відбулась релокація бізнесу деяких громад, що забезпечило продовження надходження податкової бази.

Отже функціонування територіальних громад Луганської та Донецької областей, що під час війни набули статусу тимчасово окупованих, так само як і ті, на території яких ведуться активні бойові дії (зnelюднілі громади), може бути оцінено на відповідність критерію ефективності, саме в площині бюджетної ефективності.

території відновлення			
2022 рік		2023 рік	
Шахівська	1	1	Шахівська
Андріївська	2	2	Андріївська
Удаченська	3	3	Курахівська
Добропільська	4	4	Новгородівська
Покровська	5	5	Удаченська
Курахівська	6	6	Добропільська
Краматорська	7	7	Гродівська
Новгородівська	8	8	Краматорська
Криворізька	9	8	Покровська
Мирноградська	10	10	Мирноградська
Новодонецька	11	11	Слов'янська
Олександрівська	12	12	Селидівська
Слов'янська	13	13	Дружківська
Миколаївська	14	13	Криворізька
Селидівська	14	15	Новодонецька
Дружківська	16	16	Костянтинівська
Костянтинівська	17	17	Олександрівська
Гродівська	18	18	Черкаська
Комарська	19	19	Комарська
Черкаська	20	20	Святогірська
Святогірська	21	21	Миколаївська
Білозерська	22	22	Білозерська

Високо ефективним громадами в цій групі Луганської області є тільки Попаснянська, Северодонецька та Новоковська, які стабільно тримаються в її межах 2 роки поспіль. Сватівська, Лисичанська та Білокуракинська громади змінили свої позиції не настільки суттєво, але все ж таки виходили за оціночні рамки категорії, тоді як інші (Рубіжанська, Шульгинська, Кремінська) є умовно випадковими щодо потрапляння до вищих щаблів градієнту ефективності. На рис. 2 представлені представлені територіальні громади Донецької області в розрізі інших територіально-безпекових типів – території відновлення та зnelюднілі громади.

зnelюднілі громади			
2022 рік		2023 рік	
Іллінівська	1	1	Іллінівська
Часовоярська	2	2	Лиманська
Лиманська	3	3	Часовоярська
Авдіївська	4	4	Авдіївська
Званівська	5	5	Мар'їнська
Мар'їнська	6	6	Званівська
Сіверська	7	7	Сіверська

■ – високо ефективні   ■ – ефективні   ■ – мало ефективні   □ – неефективні

Рисунок 2 – Градієнт ефективності функціонування територій відновлення та зnelюднілих громад Донецької області за 2022-2023 рр.

Джерело: розроблено авторами

Аналогічно, для Донецької області підтверджують два роки поспіль свою високу ефективність Бахмутська та Волноваська громади, Соледарська та Маріупольська мають незначні коливання поза межами кате-

горії, Великоновосілківська та Вугледарська – потребують обов'язкової декомпозиції рейтингу. Що стосується категорії неефективних громад Луганської області, то стабільно низькі показники у Міловській, Нижнь-

отеплівської, Станично-Луганської та Широківської громад, тоді як потребують додаткового аналізу рейтингу Біловодська, Красноріченська та Щастинська громади. В Донецькій області до першої групи належать Мирненська, Сартанська та Старомлинівська громади, потребують декомпозиції та аналізу Нікольська та Кальчицька.

Якщо розглядати інші категорії ефективності тимчасово окупованих громад, то трансформація оцінок за рік відбулась переважним чином в межах кожної категорії. Однак, деякі громади все ж таки перемістились до інших категорій рівня ефективності, підвищивши чи понизивши рейтингові позиції, тому також потребують додаткових дій щодо декомпозиції Очеретинська та Хлібодарівська в Донецькій області та Коломийчиська та Чмирівська в Луганській.

Функціонування громад, що визначені як території відновлення, є найближчим за своєю сутністю до забезпечення життєдіяльності в мирний час. Суттєвою відмінністю є унеможливлення повноцінного розвитку через безпекові чинники війни та більш нагальну потребу відновлення. Доволі стійкі позиції високоефективних у своєму функціонуванні демонструють Шахівська, Андріївська, Удаченська, Курахівська та Добропільська громади. Певні передумови для додаткового дослідження простежуються в результатах громад з категорії ефективних та малоефективних: Криворізької, Миколаївської та Олександрівської. Серед громад, що займають нижню нішу градієнта ефективності слід звернути особливу увагу на функціонування Гродівської громади, яка з неефективних у 2022 р. перейшла до категорії ефективних в наступному, тоді як інші (Комарська, Черкаська, Святогірська та Білозерська) не змінили категорійний рівень ефективності на кращий. Серед семи громад, що знаходяться в зоні активних бойових дій станом на 01.01.2024 р., абсолютним фаворитом є Іллінівська громада.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, проведене оцінювання соціально-економічної ефективності функціонування громад Луганської та Донецької областей у 2022-2023 рр., здійсненого з використанням відповідного методичного інструментарію, розробленого співробітниками Луганської філії ДУ «Інститут економіко-правових досліджень ім. В.К. Мамутова НАН України», дало можливість визна-

чити рівень їх ефективності в розрізі територіально-безпекових типів таких громад. Подальша квантифікація розрахованих в динаміці результатів загального рейтингу дозволила дати такому рівню певну оціночну категорію –високоефективні, ефективні, малоефективні чи неефективні громади, сформувавши градієнт ефективності. У свою чергу, його додатковий аналіз з врахуванням типу території (території відновлення, знелюднілі громади та тимчасово окуповані території) став підґрунтям до визначення основних тригерів зміни соціально-економічної ефективності. Тобто виявлені тригерні точки (показники громад) дозволять сформувати масив обґрунтованих рекомендацій чи пропозицій щодо підвищення соціально-економічної ефективності функціонування громад Луганської та Донецької областей у воєнний та повоєнний час за кожним типом територій. Що і стане об'єктом подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Шкільняк М., Мельник А., Монастирський Г., Васіна А., Іванова О., Дудкіна О. Управління життєдіяльністю територіальних громад в умовах воєнного стану: виклики й механізми реагування. *Вісник економіки*. 2022. № 2. С. 197-206.
2. Заблудська І.В., Гречана С.І., Бурбело С.О. Соціально-економічна результативність і ефективність життєдіяльності територіальних громад та їх інвестиційний потенціал у воєнний час. *Економіка і право*. №3 (70). 2023. С. 61-79
3. Про затвердження Стратегії економічного розвитку Донецької та Луганської областей на період до 2030 року. Розпорядження Кабінету міністрів України № 1078-р від 18.08.2021 р. URL: <http://surl.li/tqrtl> (дата звернення: 24.04.2024 р.)
4. Сендайська рамкова програма зменшення лих як інструмент сталого розвитку: особливості застосування у мирний та воєнний час. Аналітичний звіт. БФ «Право на захист». URL: <http://surl.li/tqrss> (дата звернення: 24.04.2024 р.)
5. Даркович А., Савісько М. Стійкість громад: проблеми та рішення у прогнозуванні та реагуванні на кризи та загрози, спричинені повномасштабною війною. Звіт про дослідження. KSE Інститут. URL: <http://surl.li/tqrsr> (дата звернення: 24.04.2024 р.)
6. Стартувало публічне обговорення Концепції оновлення архітектури планувальних

документів. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/news/35164.html> (дата звернення: 24.04.2024 р.)

7. Про внесення змін до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки. Проект постанови Кабінету Міністрів України. URL: <https://mtu.gov.ua/news/35001.html> (дата звернення: 24.04.2024 р.)

8. Бюджети територіальних громад України. Дашборд. ULEAD. URL: https://public.tableau.com/app/profile/ulead/viz/_16360623127390/sheet0 (дата звернення: 24.04.2024 р.)

9. Індекс податкоспроможності. Дашборд. URL: <https://www.arcgis.com/apps/dashboards/e0c20d364bef4ab9b7c944e9e27e88c5> (дата звернення: 24.04.2024 р.)

10. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget?id=0510000000> (дата звернення: 24.04.2024 р.)

11. Деякі питання організації роботи ОМС в умовах воєнного стану. Офіс підтримки реформи з децентралізації Мінрегіону. URL: <https://decentralization.ua/news/14666> (дата звернення: 24.04.2024 р.)

12. Відновлення та розвиток деокупованих територіальних громад: реальність та перспективи. Укрінформ. URL: <http://surl.li/tqrffc> (дата звернення: 24.04.2024 р.)

References

1. Shkilniak, M., Melnyk, A., Monastyrskyi, H., Vasina, A., Ivanova, O. and Dudkina, O. (2022). Management of life of territorial communities in the conditions of martial law: challenges and mechanisms of response. *Journal of Economics*, 2, 197-206.

2. Zabłodska, I.V., Hrechana, S.I. and Burbelo, S.O. (2023). Socio-economic effectiveness and efficiency of life of territorial communities and their investment potential in wartime. *Economics and Law*, 3 (70), 61-79.

3. On approval of the Strategy of Economic Development of Donetsk and Luhansk Regions for the period up to 2030. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1078-r dated 18.08.2021 Retrieved from: <http://surl.li/tqrtrl> (date of application: 24 April 2024)

4. Sendai Framework for Disaster Reduction as a Tool for Sustainable Development: Peculiarities of Application in Peacetime and Wartime (2022). Analytical report. CF "Right to Protection". Retrieved from: <http://surl.li/tqrss> (date of application: 24 April 2024)

5. Darković A., Savisko M. (2023) Resilience of communities: problems and solutions in forecasting and responding to crises and threats caused by full-scale war. Research report. KSE Institute. Retrieved from: <http://surl.li/tqrsw> (date of application: 24 April 2024)

6. A public discussion of the Concept of updating the architecture of planning documents has started (2023). Ministry for Communities, Territories and Infrastructure Development of Ukraine. Retrieved from: <https://mtu.gov.ua/news/35164.html> (date of application: 24 April 2024)

7. On amendments to the State Strategy for Regional Development for 2021-2027. Draft resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine. Retrieved from: <https://mtu.gov.ua/news/35001.html>

8. Budgets of territorial communities of Ukraine. Dashboard (2023). ULEAD. Retrieved from: <http://surl.li/tqrqh> (date of application: 24 April 2024)

9. Taxability index. Dashboard (2023). Retrieved from: <http://surl.li/tqrq> (date of application: 24 April 2024)

10. State web portal of the budget for citizens (2023). Retrieved from: <https://openbudget.gov.ua/local-budget?id=0510000000> (date of application: 24 April 2024)

11. Some issues of organizing the work of local self-government bodies under martial law (2023). Decentralisation Reform Support Office of MinRegion. Retrieved from: <https://decentralization.ua/news/14666> (date of application: 24 April 2024)

12. Restoration and development of de-occupied territorial communities: reality and prospects. Ukrinform (2022). Retrieved from: <http://surl.li/tqrffc> (date of application: 24 April 2024)

Стаття надійшла до редакції : 25.04.2024 р.

Стаття прийнята до друку: 28.06.2024 р.

Бібліографічний опис для цитування :

Гречана С. І., Серебряк К. І., Ляшенко П. А. Рейтинг та градієнт ефективності функціонування територіальних громад. *Часопис економічних реформ*. 2024. № 2(54). С. 13–22.

